

Αρείου Πάγου: 1373/2002 Τμ. Β2
Πηγή: Νομικό Βήμα 51/2003 σελ. 459

Εργατικό ατύχημα. Ηθική βλάβη. Συντρέχον πταίσμα. Διδάγματα κοινής πείρας. Και σε περίπτωση εργατικού ατυχήματος οφείλεται χρηματική ικανοποίηση για ηθική βλάβη, αν υπάρχει αδικοπραξία. Αδικοπραξία επί εργατικού ατυχήματος υπάρχει όταν δεν τηρήθηκαν οι όροι που επιβάλλονται από την κοινή αντίληψη, την υποχρέωση πρόνοιας και την απαιτούμενη στις συναλλαγές επιμέλεια. Για τον κανονισμό του ύψους της χρηματικής ικανοποίησης λαμβάνεται υπόψη το συντρέχον πταίσμα του ζημιωθέντος και χωρίς να συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 15 παρ. 4 του α.ν. 551/1915. έννοια διδαγμάτων κοινής πείρας. Παραβίασή τους για τον προσδιορισμό συνυπαιτιότητας δεν υπάγεται στην ΚΠολΔ 559 αρ. 1 αν ο ζημιωθείς είναι ανειδίκευτος εργάτης και δεν έχει εμπειρία.

Πρόεδρος: ο κ. Ε. ΔΑΜΑΣΚΟΣ, αντιπρόεδρος
Εισηγητής: ο κ. Α. ΝΤΟΒΑΣ, αρεοπαγίτης
Δικηγόροι: οι κ.κ. Σ. Βλαστός, Γ. Θεοδωρόπουλος, Α. Αθανασιάδης

Επειδή, από τις διατάξεις των άρθρων 299, 300, 914 και 932 Α.Κ. 1 και 16 του ν. 551/1915 προκύπτει ότι χρηματική ικανοποίηση για ηθική βλάβη ή ψυχική οδύνη οφείλεται και επί εργατικού ατυχήματος, όταν συντρέχουν οι όροι της αδικοπραξίας. Τέτοια αδικοπραξία μπορεί να υπάρχει και στην περίπτωση που δεν συντρέχει η ειδική αμέλεια του ανωτέρω άρθρου 16 παρ. 1 του α.ν. 551/1915, δηλαδή όταν το ατύχημα οφείλεται στη μη τήρηση όρων, οι οποίοι επιβάλλονται από την κοινή αντίληψη, την υποχρέωση πρόνοιας και την απαιτούμενη στις συναλλαγές επιμέλεια και οι οποίοι δεν προβλέπονται από ειδική διάταξη νόμου. Εξάλλου η διάταξη του άρθρου 16 παρ. 4 του ανωτέρω νόμου (551/1915), κατά την οποία επί εργατικού ατυχήματος το συντρέχον πταίσμα του παθόντος αντιτάσσεται νομίμως μόνο αν αφορά παραβίαση διατάξεων ή κανονισμών που θέτουν όρους ασφαλείας στην εργασία, αναφέρεται στην επιδίκαση αποζημίωσης για περιουσιακή ζημία και όχι χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης ή ψυχικής οδύνης. Επομένως για τον καθορισμό του ποσού της χρηματικής ικανοποίησης το συντρέχον πταίσμα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη από το δικαστήριο ανεξαρτήτως της συνδρομής των προϋποθέσεων της παραπάνω διάταξης. Στην προκειμένη περίπτωση το Εφετείο, όπως προκύπτει από την προσβαλλόμενη απόφαση, δέχθηκε τα ακόλουθα: Με σύμβαση εξαρτημένης εργασίας αορίστου χρόνου, που καταρτίστηκε μεταξύ των διαδίκων την 1-10-1996, ο ήδη αναιρεσείων-εναγόμενος προσέλαβε τον ήδη αναιρεσίβλητο-εναγόμενο για να εργασθεί ως ηλεκτροσυγκολλητής στην ατομική επιχείρηση κατασκευής μεταλλικών ειδών που ο εναγόμενος διατηρούσε στο χωριό «Γ» Λακωνίας. Στις αρχές Ιουλίου του έτους 1997, ο εναγόμενος ανέλαβε την κατασκευή αποθήκης στην περιοχή Λ. Α.** Λακωνίας για λογαριασμό της εταιρείας με την επωνυμία "Α. Τ.**-Γ. Γ.** ΑΕ", αποτελούμενης από μεταλλικά στοιχεία και μεταλλική στέγη. Από την ημέρα αυτή ο ενάγων προσέφερε την εργασία του τόσο στο χώρο της επιχείρησης του τελευταίου, όπου γινόταν η κατασκευή των διαφόρων τμημάτων της μεταλλικής αποθήκης, όσο και στις εγκαταστάσεις της εν λόγω εταιρείας. Μέσα σε λίγες ημέρες ολοκληρώθηκε το μεγαλύτερο μέρος του έργου και απέμενε η τοποθέτηση της μεταλλικής στέγης. Έτσι, την 11-7-1997 και περί ώρα 12.00, ο εναγόμενος μετέβη μαζί με τον ενάγοντα και άλλους τρεις εργάτες στις εγκαταστάσεις της εν λόγω εταιρείας για την εκτέλεση της συγκεκριμένης εργασίας. Αμέσως μετά την άφιξή τους στο χώρο της κατασκευαζόμενης αποθήκης, ο εναγόμενος αναχώρησε για τα πλησίον ευρισκόμενα κτήματά του, ενώ οι εργάτες μαζί με τον ενάγοντα άρχισαν να τοποθετούν φύλλα λαμαρίνας στους σιδηροδοκούς της στέγης. Περί ώρα 15.00 και ενώ είχε απομείνει ημιτελές μικρό τμήμα της στέγης, ο ενάγων επιχείρησε να ανεβάσει σ' αυτήν ένα σιδηροσωλήνα μήκους έξι (6) περίπου μέτρων, τον οποίο είχε διαμορφώσει σε σχήμα Γ, προκειμένου να του χρησιμεύσει ως αντιστήριγμα για την τοποθέτηση φύλλου λαμαρίνας. Για το σκοπό αυτό, τοποθέτησε στο εσωτερικό μέρος της αποθήκης μία πτυσσόμενη μεταλλική σκάλα και άρχισε να ανεβαίνει προς τη στέγη, κρατώντας τον παραπάνω σιδηροσωλήνα. Όμως, κατά την άνοδό του, ο σιδηροσωλήνας ήλθε

σε επαφή με τα διερχόμενα πάνω από το συγκεκριμένο σημείο της αποθήκης και σε απόσταση οκτώ (8) μέτρων από το έδαφος τρία ηλεκτροφόρα καλώδια της ΔΕΗ μέσης τάσης, με αποτέλεσμα να υποστεί ο ενάγων βαρύτατο ηλεκτρικό έγκαυμα εκτάσεως 14% άνω και κάτω άκρων και πλαγίων θωρακικών τοιχωμάτων με πύλη εισόδου άνω άμφω άκρων και πύλη εξόδου κάτω αριστερού άκρου. Την ίδια ημέρα, μεταφέρθηκε στην Κλινική Πλαστικής Χειρουργικής και Εγκαυμάτων του νοσοκομείου ΚΑΤ, όπου παρέμεινε νοσηλεύομενος μέχρι την 2-9-1997. Αμέσως μετά την εισαγωγή του, έγινε εσχαροτομή στα αντιβράχια, Την 18-7-1997, υποβλήθηκε σε ακρωτηριασμό των άνω άκρων κάτωθεν των αγκώνων λόγω νεκρώσεως και σηπτικής τοπικής καταστάσεως. Την 22-7-1997 υποβλήθηκε και πάλι σε ακρωτηριασμό του αριστερού άνω άκρου κατά τη μεσότητα του βραχίονα και έγινε χειρουργικός καθαρισμός του δεξιού άνω άκρου. Τέλος την 13-8-1997 χειρουργήθηκε για την κάλυψη ελλειμμάτων του δεξιού άνω άκρου με τοπικούς κρημνούς και στο αριστερό γόνατο με δερμοπεριτονιακό κρημνό 13X7 cm από την εσωτερική πλευρά της αριστερής κνήμης. Περαιτέρω συνεχίζει το Εφετείο αποδείχθηκε ότι το πιο πάνω εργατικό ατύχημα οφείλεται σε υπαιτιότητα του εναγομένου, ο οποίος δεν φρόντισε για την τήρηση των αναγκαίων όρων ασφαλείας των εργαζομένων, που επιβάλλονται από την κοινή αντίληψη, την υποχρέωση προνοίας και την επιμέλεια που απαιτείται στις συναλλαγές. Ειδικότερα ο εναγόμενος απουσίαζε κατά την ώρα του ατυχήματος, αφού, όπως προαναφέρθηκε είχε μεταβεί στα κτήματά του για την εκτέλεση γεωργικών εργασιών (πότισμα). Το ατύχημα όμως, δεν θα γινόταν, αν ήταν παρών και επέπτευε συνεχώς τις εργασίες τοποθέτησεως των μεταλλικών ελασμάτων (φύλλων λαμαρίνας) στο σκελετό της στέγης της κατασκευαζόμενης αποθήκης, δίνοντας στους εργαζόμενους τις απαραίτητες οδηγίες για τον τρόπο εκτελέσεώς τους. Η άσκηση εποπτείας ήταν αναγκαία ενόψει του ότι οι συγκεκριμένες ενέργειες γίνονταν σε ύψος 4,5 έως 5 μέτρων από το έδαφος και σε απόσταση μόλις 3 μέτρων από τα ηλεκτροφόρα καλώδια της ΔΕΗ, όπως προεκτέθηκε. Είναι χαρακτηριστικό ότι, προκειμένου να γίνει τοποθέτηση των φύλλων λαμαρίνας, έπρεπε ο εργαζόμενος να κινηθεί επί του μεταλλικού σκελετού της στέγης. Μάλιστα, η ανάγκη ασκήσεως εποπτείας γινόταν περισσότερο επιτακτική, δοθέντος ότι ο ενάγων στον οποίο είχε ανατεθεί μια τόσο επικίνδυνη εργασία, ήταν ανειδίκευτος εργάτης και δεν είχε άδεια ηλεκτροσυγκολλητή. Πέραν, όμως, τούτων ο εναγόμενος δεν επέβαλε την υποχρεωτική παρουσία και δεύτερου εργαζόμενου, ο οποίος θα καθοδηγούσε τον ενάγοντα κατά την άνοδό του στη στέγη και την κίνησή του πάνω σ' αυτήν. φροντίζοντας να μην έλθει σε επαφή ο σιδηροσωλήνας που κρατούσε με τα ηλεκτροφόρα καλώδια της ΔΕΗ. Ούτε, σε κάθε περίπτωση, είχε επιστήσει την προσοχή στον εργαζόμενο ως προς τον τρόπο της εργασίας του προς αποφυγή του παραπάνω κινδύνου, που διέτρεχε. Επίσης το Εφετείο δέχθηκε ότι στοιχεία που να θεμελιώνουν οποιαδήποτε συνυπαιτιότητα του ενάγοντος στην επέλευση του ζημιογόνου αποτελέσματος δεν αποδείχθηκαν. Ειδικότερα το Εφετείο δέχθηκε ότι αποδείχθηκε ότι η εκ μέρους του ενάγοντος μεταφορά του προαναφερθέντος σιδηροσωλήνα έγινε στα πλαίσια της παρεχόμενης εργασίας του και ήταν άμεσα συνδεδεμένη με το εκτελούμενο έργο, ότι η κρίση αυτή δεν αναιρείται από τον ισχυρισμό του εναγομένου, ότι ο ενάγων χρησιμοποίησε τέτοιου είδους σιδηροσωλήνα, μολονότι δεν του είχε δοθεί σχετική εντολή, και ότι επιλογή αυτή, η οποία είναι βέβαιο ότι έγινε στην προσπάθειά του να εκτελέσει καλύτερα την εργασία που του είχε ανατεθεί, σχετίζεται άμεσα με το γεγονός ότι ήταν ανειδίκευτος και δεν είχε εμπειρία σε τέτοιου είδους εργασία. Τέλος το Εφετείο λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι ο ως άνω τραυματισμός του ενάγοντος οφείλεται σε αποκλειστική υπαιτιότητα του εναγομένου την έλλειψη κάθε υπαιτιότητας του παθόντος στην πρόκληση αυτού, τη σοβαρότητα του τραυματισμού του, που, όπως ήδη αναφέρθηκε, είχε ως αποτέλεσμα τον ακρωτηριασμό των άνω άκρων του σώματός του, την αδυναμία του, πλέον, να συντηρήσει την οικογένειά του, η οποία αποτελείται από τη σύζυγό του και α δύο τέκνα του, ηλικίας κατά το χρόνο ασκήσεως της αγωγής (25-2-1998), 11 και 13 ετών, την κοινωνική θέση των διαδίκων και την οικονομική τους κατάσταση, καθόσον ο μεν εναγόμενος διατηρεί στο χωριό Γ.** Λακωνίας ατομική επιχείρηση κατασκευής μεταλλικών ειδών, ο δε ενάγων ως μόνους πόρους έχει τις αποδοχές της εργασίας του ως ανειδίκευτος εργάτης, έκρινε ότι η εύλογη χρηματική ικανοποίηση για την ηθική βλάβη που υπέστη, ανερχόταν στο ποσό των 39.999.500 δραχμών. Με βάση τις άνω παραδοχές το Εφετείο απέρριψε την έφεση του αναιρεσειόντος και έτσι επικύρωσε την

απόφαση του πρωτοβάθμιου Δικαστηρίου, το οποίο είχε κρίνει ομοίως και μετά την απόρριψη της ένστασης του εναγόμενου για συνυπαιτιότητα του παθόντος-ενάγοντος, είχε δεχθεί την ένδικη αγωγή στο σύνολό της. Με την άνω κρίση του (ως προς τους όρους της αδικοπραξίας και ειδικότερα ως προς το ζήτημα της αιτιώδους συνάφειας και της βαρύνουσας τον αναιρεσιόντα υπαιτιότητας και της έλλειψης συνυπαιτιότητας του αναιρεσιβλήτου) το δικαστήριο δεν παραβίασε εκ πλαγίου με ανεπαρκείς και αντιφατικές αιτιολογίες, που να καθιστούν ανέφικτο τον αναιρετικό έλεγχο περί της ορθής ή μη εφαρμογής τους τις προαναφερθείσες ουσιαστικού δικαίου διατάξεις και δεν υπέπεσε στην από τον αριθ. 19 του άρθρου 559 Κ.Πολ.Δ. προβλεπόμενη αναιρετική πλημμέλεια, η οποία προβάλλεται με τον πρώτο λόγο του κυρίου δικογράφου της αναιρέσεως που είναι απορριπτέος ως αβάσιμος. Ειδικότερα οι παραδοχές του Εφετείου ότι ο αναιρεσιών απουσίαζε από τον τόπο του ατυχήματος κατά τον χρόνο που έλαβε αυτό χώρα και ότι ο ίδιος δεν επέβαλε την υποχρεωτική παρουσία και σύμπραξη δευτέρου εργαζόμενου ο οποίος θα καθοδηγούσε τον παθόντα κατά την άνοδό του στη στέγη και την πάνω σε αυτήν κίνησή του, ώστε να μην έλθει σε επαφή ο σιδηροσωλήνας που κρατούσε με τα διερχόμενα ηλεκτροφόρα καλώδια της ΔΕΗ, δεν είναι ανεπαρκείς ή αντιφατικές, αφού η δεύτερη παραδοχή έχει την έννοια ότι ο αναιρεσιών πριν από την αποχώρησή του εκ του τόπου εργασίας παρέλειψε να δώσει συγκεκριμένη εντολή στον παθόντα και σε άλλο συγκεκριμένο εργαζόμενο προς σύμπραξη του κατά την εκτέλεση της εν λόγω εργασίας που ενείχε κινδύνους εκ της ως άνω αιτίας. Περαιτέρω για την πληρότητα της αιτιολογίας (ως προς την τελευταία παράλειψη του αναιρεσιόντος) δεν ήταν απαραίτητο να διαλαμβάνεται ρητώς στην προσβαλλόμενη απόφαση, το αυτονόητο άλλωστε, ότι εκ των προτέρων ήταν προβλεπτή η ανάγκη εκτέλεσης της εργασίας στερέωσης των λαμαρινών που είχε απομείνει, η οποία δεν απέκλειε τη χρήση δοκών, ράβδων ή σωλήνων, ώστε να δοθούν οι σχετικές οδηγίες για την αποφυγή του κινδύνου εκ μέρους του αναιρεσιόντος. Εξάλλου, ενόψει των ανωτέρω, το δεκτό γενόμενο περιστατικό ότι στο χώρο εργασίας υπήρχαν τρεις ακόμη εργαζόμενοι, ένας εκ των οποίων, κατά τα προβαλλόμενα από τον αναιρεσιόντα με τον λόγο της αναιρέσεως, θα μπορούσε να εποπτεύσει και να τον καθοδηγήσει και όφειλε ο αναιρεσιβλήτος να ζητήσει τούτο προς αποφυγή ατυχήματος, δεν θέτει σε αμφιβολία το ως άνω πόρισμα του Εφετείου ενόψει της ανελέγκτως δεκτής γενόμενης από αυτό, ελλείψεως ειδικεύσεως και μικρής μόνο εμπειρίας του ενάγοντος. Περαιτέρω στην προσβαλλόμενη απόφαση περιγράφεται με σαφήνεια και χωρίς αντιφάσεις ο από τον ενάγοντα επιλεγείς τρόπος χρήσεως και μεταφοράς του επίμαχου σιδηροσωλήνα και εξηγείται επαρκώς ο λόγος για τον οποίο ενήργησε ο ενάγων κατ' αυτόν τον τρόπο που κατά έννοια των σχετικών παραδοχών του Εφετείου, συνδεόταν με την εκτέλεση του έργου. Τέλος η παραδοχή του Εφετείου ότι ο αναιρεσιβλήτος εσπερείτο ειδικότητας και δεν ήταν εφοδιασμένος με άδεια ηλεκτροσυγκολλητή υποδηλώνει την απειρία του για εργασίες τέτοιου είδους και υπό τις εκτιθέμενες επικίνδυνες συνθήκες (λόγω της διελεύσεως ηλεκτροφόρων καλωδίων σε μικρή απόσταση) και δεν ήταν απαραίτητο για την πληρότητα της αιτιολογίας να διευκρινίζεται το ακριβές είδος της εργασίας (συγκόλληση ή "κάρφωμα") που ήταν αδιάφορο.

Επειδή από τη διάταξη του άρθρου 559 αριθ. 1 εδαφ. 2 Κ.Πολ.Δ., που ορίζει ότι η παράβαση των διδαγμάτων της κοινής πείρας αποτελεί λόγο αναίρεσης μόνο αν τα διδάγματα αυτά αφορούν την ερμηνεία κανόνα δικαίου ή την υπαγωγή των πραγματικών γεγονότων σ' αυτούς, προκύπτει ότι ο λόγος αυτός ιδρύεται, όταν το δικαστήριο χρησιμοποιεί εσφαλμένα ή παραλείπει να χρησιμοποιήσει διδάγματα της κοινής πείρας προκειμένου να εύρει την έννοια κανόνα δικαίου ή να υπαγάγει σ' αυτόν τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς και ότι προκειμένου να προβεί σε εκτίμηση πραγματικών γεγονότων. Θεωρούνται ως διδάγματα της κοινής πείρας οι σταθερές αρχές, κανόνες και αφηρημένες κρίσεις, που αντλούνται από την παρατήρηση της εμπειρικής πραγματικότητας με τη βοήθεια των φυσικών επιστημών και χρησιμεύουν για την εξειδίκευση νομικών κανόνων και εννοιών, (οπότε και μόνο μπορεί να εύρει έδαφος ο ανωτέρω αναιρετικός λόγος) ή για τη διαπίστωση της αλήθειας κάποιου πραγματικού ισχυρισμού και τη συναγωγή δικαστικών τεκμηρίων ή γενικώς κατά την εκτίμηση των αποδείξεων και ειδικότερα και για την εκτίμηση της αξιοπιστίας των μαρτύρων (οπότε η χρησιμοποίηση ή μη από το δικαστήριο των διδαγμάτων αυτών είναι αναιρετικά ανέλεγκτη). Στην προκείμενη περίπτωση με το δεύτερο λόγο της αναιρέσεως υπό την

επίκληση της παραπάνω πλημμέλειας προβάλλεται ότι το Εφετείο, με το να απορρίψει ως ουσιαστικά αβάσιμη την ένσταση του αναιρεσιδόντος για συνυπαιτιότητα του παθόντος αναιρεσιβλήτου, κατά την υπαγωγή των ως άνω πραγματικών περιστατικών, που δέχθηκε, στην αόριστη νομική έννοια "υπαιτιότητα-συνυπαιτιότητα" παραβίασε διδάγματα της κοινής πείρας, ήτοι α) περί του αδυνάτου της ενεργείας χωρίς κίνδυνο, όταν ένας τεχνίτης, ενεργώντας απολύτως μόνος και χωρίς τη σύμπραξη ετέρου, επιχειρεί να ανεβάσει στο σκελετό της στέγης, που απέχει πλέον των τεσσάρων (4) μέτρων από το έδαφος, σωλήνα βαρέος τύπου, μήκους έξι (6) μέτρων, και να τον συγκολλήσει επί της στέγης δηλαδή έχοντας να ανεβάσει ταυτόχρονα, πλην του σωλήνα και τη συσκευή της συγκολλήσεως, και β) περί του ότι ο χειρισμός σωλήνα βαρέος τύπου, μήκους έξι (6) μέτρων, από ένα μόνο τεχνίτη, ο οποίος είναι υποχρεωμένος να ακροβατεί επί σκελετού στέγης, υπεράνω της οποίας και σε απόσταση τριών (3) μέτρων διέρχονται ηλεκτροφόρα καλώδια, είναι πράξη εξαιρετικά κινδυνώδης. Ο λόγος αυτός πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμο ενόψει των ειδικών περιστάσεων, που, κατά τα προεκτεθέντα, δέχθηκε ανελέγκτως το Εφετείο ότι συνέτρεξαν επί του προκειμένου και που συνίστανται στην έλλειψη ειδικεύσεως του αναιρεσιβλήτου και τη μικρή εμπειρία του (δεκάμηνη) σε συναφείς εργασίες.